

ROOHABEKAS EESTI LINNUSTIKUS ANNO 1991

Surveying the present state of *Panurus biarmicus* in Estonia

Mati K o s e

Eesti linnustikus on rida selliseid liike, kelle kohta meie teadmised on kas vananenud või meelevaldsete arvamuste tasemel. Viimaste aastate tähelepanekute järgi näib ka roohabekas e. roovilbäs (*Panurus biarmicus*) osutuvat üheks taoliseks. Näiteks on kuni käesoleva ajani roohabekat loetud haruldaseks linnuliigiks, kelle kohtamisjuhud vajavad tõendamist linnuharulduste komisjonis (Andmed alates 1. jaanuarist 1991 kohatud isendite kohta harulduskomisjonis enam käsitlusele ei tule - toim. märkus.).

Pärast 1978. aastat, mil Iklas ja Kablis vaadeldi esimesi roohabekaid Eestis (Jaama, 1982), laienes liigi levik ja tõusis arvukus esialgu pidevalt. Tagasilöökk tuli 1980. aastate I poolel; nii pole näiteks 1984. ja 1985. aastast teada ühtki kohtamisjuhtu. Seejärel on aga aasta-aastalt suurenenud nii liigi kohtamispaikade kui ka "Acroprojecti" käigus püütud isendite arv. Lisaks hilissuviste püükidele "Acroprojecti" käigus, kahel viimasel aastal täheldatud läbirändele Kabli linnuajamas ja talvituvate salkade kohtamisele (Meriste, 1982; autori andmed) on lisandunud tähelepanekuid ka võimaliku pesitsemise kohta: vaadeldud on toiduga vanalinde (juunis), püütud tugeva haudelaiguga emaslind (Agu Leivitsa ja autori andmed) ning esimese teadaolevana leidis autor 18.05.1991 Häädeemeeste khk. Pulgoja roostikust pesa, millest pojad olid kas samal või eelmisel päeval lahkunud. Vaatamata sellele on andmed liigi pesitsusaegses: ja -järgsest levikust Eestis napid.

Toetudes Läti ornitoloogide kogemustele (Priednieks, Strazds et al., 1989), võib väita selle linnuliigi arvukuse ja levimise tihedat seost talvitusoludega. Ka Lätis täheldati peale mõneajalist vaheaega uut arvukuse tõusu alates 1986. aastast. Eelöeldust lähtudes tuleks fikseerida roohabeka praegune levik ja arvukus Eestis, võrdlemaks seda edasise (prognoositava) levimiskäiguga (püsivalt pehmed talved) kui ka võimalike tagasimineketega. Esimese sammu selles suunas astus Pärnumaa linnuklubi "Buteo", valides uut traditsiooni algatades roohabeka 1991. aasta linnuks. (Aasta-linnu valimine on (olnud) tavaks mitmetes maades; kampaania käigus pööratakse aastalinnule - sageli haruldasele või vähearvukale liigile - erilist tähelepanu.)

Seoses roohabeka levimise päevakajalisusega kutsub "Buteo" selle liigi jälgimisele kõiki Eesti linnumehi, eriti Lääne-Eesti rannikul ja saartel vaatlejaid. Kasulikku lisateavet roohabeka, tema elupaikade, käitumise jm. kohta võib leida J.Lipsbergi (1977) artiklist "Eesti Looduses". Kuni 1990.a. lõpuni tehtud vaatlustest tuleks teatada EOÜ linnuharulduste komisjonile, 1991.a. kogutud andmed aga palutakse saata linnuklubile "Buteo" aadressil Kooli tn. 11, Pärnu, 203600.

Kirjandus: JAAMA, K., 1982. Roohabeka (*Panurus biarmicus*) esmasleid Eestis. Loodusevaatlusi 1980, I: 190-191. - LIPSBERGS, J., 1977. Kahest Baltikumis levivast roostikulinnust. Eesti Loodus 2: 106-110. - MERISTE, A., 1982. Roohabekas (*Panurus biarmicus*) Matsalu roostikus. Loodusevaatlusi 1980, I: 192-193. - PRIEDNIEKS, J., STRAZDS, M. et al., 1989. Latvijas ligzdojoshu putnu atlants. Riga : 253-254.

KÜNNIVARES TARTUS

Corvus frugilegus in Tartu

Lemming R o o t s m ä e

Millal künnivares esmakordselt Tartu linnas kanda kinnitas, pole teada. Nagu kirjutab Mihkel Härms 1925.a. ilmunud koguteoses "Tartumaa", pidid künnivaresed sellal Tartu linna puiestikes ja aedades juba hulgi pesitsema; pideva jälitamise tõttu sel küll kestvamat edu olla ei saanud. Iga-aastane asustus sai Tartus teoks alles 1950. aastatel.

Praegu on Tartus neli püsivat künnivaresekolooniat:

I Toomemäe koloonia (koos Toomemäe piiril asuvate Vallikraavi - Tiigi ja J.Liivi tänava harukolooniatega). 1956.a. loendas Uudo Roosimaa siin 46 pesa, 1975.a. aga ulatus pesade arv juba üle 200. Arvukuse mõningase kõikumisega on see koloonia püsinud samasugusena tänini.

II Psühhoneuroloogiahaigla koloonia Staadioni tänaval, mida 16 pesaga on 1957.a. esmakordselt märkinud jälle U.Roosimaa. Tinglikult võib siia arvata ka Raadi kalmistu pisikoloonia, mida mõned paarid on üksikutel aastatel sinna edutult püüdnud luua.

III Ropka pargi koloonia, mis Eerik Kumari andmetel rajati 1972.a. (33 pesa). Ka see koloonia on enam-vähem ühesuurusena püsinud tänini, kusjuures 1990.a. rajati lähedusse (Tähe tn. pikendusele) harukoloonia.

IV Jänese-Roosi tn. kalmistu koloonia, mis oma 108 pesaga on esmakordselt kirja pandud 1975.a., oli aga arvatavasti olemas juba mõned aastad varem.

1977.a. peale on allakirjutanu Tartu linna kolooniaid pidevalt jälginud. Nagu tabelist I nähtub, saavutas künnivarese arvukus Tartus kõrgeisu 1978.a., 1980. aastate I pooldest on aga hakanud märgatavalt langema.

Pesad paiknesid praegu kõik lehtpuudel, ainult Ropka pargis ehitati mõned pesad lehistele.